

Sygn.akt III AUa 1765/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Piotr Prusinowski

Sędziowie: SO del. Sławomir Bagiński (spr.)

SA Marek Szymanowski

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 czerwca 2015 r. w B.

sprawy z odwołania M. O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 15 października 2014 r. sygn. akt IV U 6536/14

oddala apelację.

Sygn. akt AUa 1765/14

UZASADNIENIE

Ubezpieczony M. O. 10 kwietnia 2014 r. wniósł o przyznanie emerytury powszechnej na podstawie art. 27 i art. 55 z wyliczeniem na mocy art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013r. poz. 1440 ze zm., dalej jako „ustawa emerytalna”).

Decyzją z 25.06.2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury na podstawie art. 26 w związku z art. 27 i 55 ustawy o emeryturach i rentach, gdyż ubezpieczony wystąpił z wnioskiem o emeryturę po raz pierwszy przed 31.12.2008 r., a decyzją z 11.08.2008 r. emerytura została mu przyznana i wypłacana.

Ubezpieczony złożył odwołanie wnosząc o uchylenie zaskarżonej decyzji i przekazanie jej do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych. W uzasadnieniu podniósł, iż błędne jest twierdzenie organu rentowego, jakoby przyznanie wcześniejszej emerytury na podstawie art. 29 ustawy na podstawie wniosku zgłoszonego przed 31.12.2008 r. wykluczało możliwość zastosowania art. 55 ustawy i wyliczenia nowej emerytury w oparciu o art. 26 ustawy o emeryturach i rentach. Na potwierdzenie swojego stanowiska powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego z 4.07.2013 r. II UZP 4/13 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 10.07.2013 r. II UK 424/12 oraz z 19.03.2014 r. I UK 345/13.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania podnosząc, podtrzymał stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji. Stwierdził te, że niezbędnym warunkiem wyliczenia emerytury wg nowych zasad jest okoliczność niepobieranie wcześniejszej emerytury. Organ rentowy powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z 10.07.2013 r. II UK 424/12.

Wyrokiem z 15.10.2014 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury w kwocie 5.686,49 zł, od 1.04.2014 r., obliczonej według zasad z art. 26 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2013.14.40.t.j.).

Powyzsze rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy wywiódł z następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych:

M. O. urodził się (...) Pierwszy wniosek o wypłatę emerytury złożył 2.06.2008 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z 11.08.2008 r. przyznał prawo do emerytury na podstawie art. 29 ustawy emerytalnej od 1.06.2008 r. Od tej daty ubezpieczony otrzymuje świadczenie, kontynuując jednocześnie zatrudnienie do chwili obecnej.

Następnie 27.03.2013 r. - po ukończeniu 65 lat i 1 miesiąca - ubezpieczony wystąpił o emeryturę na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej. Organ rentowy decyzją z 10.05.2013 r. przyznał emeryturę od 1.03.2013 r. Wobec kontynuowania zatrudnienia przez okres co najmniej 30 miesięcy, po przyznaniu wcześniejszej emerytury, świadczenie przeliczono zgodnie z treścią ust. 4 art. 53 ustawy emerytalnej, z uwzględnieniem nowej kwoty bazowej, ustalając je na kwotę 4709,85 zł.

Uwzględniając wniosek ubezpieczonego decyzją z 20.11.2013 r. organ rentowy przeliczył wysokość emerytury ustalając ją na kwotę 4719,79 zł, decyzją z 17.02.2014 r. - na kwotę 4742,16 zł, a decyzją z dnia 7.08.2014 r. - na kwotę 4863,50 zł.

Następnie 11 kwietnia 2014 r. M. O. wniósł o wyliczenie emerytury w sposób określony w art. 26 ustawy. Według wyliczeń symulacyjnych dokonanych przez organ rentowy emerytura obliczona w myśl art. 26 ustawy emerytalnej wynosi 5686,49 zł i jest wyższa od dotychczasowej.

Według Sądu Okręgowego odwołanie zasługiwało na uwzględnienie. Sąd pierwszej instancji tym względzie wskazał na treść art. 27 ust. 3 pkt 2, art. 26 ust. 1 i art. 55 ustawy emerytalnej. Natomiast w zakresie interpretacji art. 55 ustawy emerytalnej powołał się na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z 10 lipca 2013 r., w sprawie II UK 424/12. W wyroku tym Sąd Najwyższy stwierdził, iż ubezpieczony urodzony przed dniem 1 stycznia 1949 r., który osiągnął powszechny wiek emerytalny, kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę dopiero po dniu 31 grudnia 2008 r., może złożyć wniosek o wyliczenie tego świadczenia niezależnie od tego, czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą. Art. 55 ustawy emerytalnej, umożliwiając ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. wyliczenie emerytury w wieku powszechnym według jej art. 26, zrównuje w pewnym sensie sytuację tych osób (urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.) z sytuacją osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r., które (jeśli nabyły prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym albo do tzw. emerytury wcześniejszej) mogą, osiągając powszechny wiek emerytalny złożyć wniosek o ustalenie prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym wyliczanej według art. 24 u.e.r.f.u.s. Jeżeli więc nie może być kwestionowana możliwość kilkakrotnego przechodzenia na emeryturę, a w treści art. 55 u.e.r.f.u.s. brak zastrzeżenia, że wniosek o przejście na emeryturę w powszechnym wieku przez osoby objęte art. 27 ma być pierwszym wnioskiem o przejście na emeryturę (o nabycie statusu emeryta), przepis ten (art. 55 u.e.r.f.u.s.) należy rozumieć jako przyznający prawo do złożenia wniosku o wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym, jeżeli ubezpieczenie było kontynuowane po osiągnięciu wieku 60/65 lat, a wniosek został złożony po dniu 31 grudnia 2008 r. niezależnie od faktu przejścia przez te osoby na emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym. Sąd Okręgowy wskazał, że stanowisko to zostało potwierdzone w wyroku SN z 19 marca 2014 r. I UK 345/13 (LEX nr 1455228), jak również w wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 8 stycznia 2014 r., III AUa 691/ 13 (LEX nr 1409037, OSA 2014/4/82-88).

Sąd pierwszej instancji wskazał, że w stanie faktycznym opisanym w powyższych sprawach Sądu Najwyższego: II UK 424/12 i. II UZP 4/13. ubezpieczony nie miał wypłacanej przyznanej wcześniejszej emerytury. W ocenie

Sądu Okręgowego z tezy tych wyroków oraz z wyroku w sprawie I UK 345/13 jednoznacznie wynika, iż pobieranie wcześniejszej emerytury przyznanej na podstawie art. 29 ustawy o emeryturach i rentach nie jest przeszkodą do przeliczenia świadczenia na mocy art. 26 ustawy, jeżeli został spełniony warunek określony w art. 53 ust 4 ustawy. Sąd pierwszej instancji stwierdził, że także w stanie faktycznym w sprawie III AUa 691/13, rozpoznawanej przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku wnioskodawca pobierał świadczenie przyznane na podstawie art. 29 ustawy emerytalnej.

Jako podstawę rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy podał art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy. Wyrok zaskarżył w całości i zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. art.55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t.: Dz. U. z 2013 r poz. 1440 ze zm.) co doprowadziło do ustalenia, iż wnioskodawca M. O. ma prawo do przeliczenia świadczenia przy uwzględnieniu kwoty zwaloryzowanego kapitału początkowego, kwoty zwaloryzowanych składek zaewidencjonowanych na koncie wnioskodawcy oraz dalszego trwania życia (art.26).

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Organ rentowy stwierdził, że skoro od 1.06.2008 r. przyznano wnioskodawcy prawo do emerytury zgodnie z art. 29 i 53 oraz podjęto jej wypłatę, to brak jest podstaw do zastosowania art. 55 i ustalenie prawa do emerytury tzw. kapitałowej, o której mowa w art.26 ustawy emerytalnej. Przepis ten dotyczy bowiem sytuacji kiedy osoba występuje z wnioskiem o przyznanie prawa do świadczenia na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej jeśli nie miała wcześniej ustalonego prawa do emerytury obliczonej w oparciu o art.53.

W przedmiotowej sprawie sytuacja taka nie zachodzi, albowiem odwołujący M. O. od 1.06.2008 r. uzyskał emeryturę na starych zasadach (i do dnia dzisiejszego ją pobiera) i w tej sytuacji nie ma podstaw do wariantowego obliczenia kwoty świadczenia w oparciu o art.53 i art.26 ustawy o emeryturach i rantach z FUS .

Zdaniem organu rentowego osoby, które zrealizowały prawa do emerytury na zasadach określonych w Rozdziale 2 Dziale 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a które ubiegają się o ustalenie prawa do kolejnej emerytury, do której znajduje zastosowanie art. 21 ust.2 pkt. 1 w związku z art.53 ustawy lub o ponowne ustalenie wysokości wcześniej przyznanego świadczenia (art. 110-113 ustawy) nie są uprawnione do ustalenia wysokości świadczenia na zasadach określonych w art.26 ustawy .

Wysokość emerytury może zostać obliczona na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej jedynie w przypadku, gdy ubezpieczony urodzony przed 1.01.1949 r. kontynuował ubezpieczenia po osiągnięciu wieku emerytalnego i który - pomimo przyznania emerytury na „starych zasadach”- nie pobrał wcześniej przyznanej emerytury choćby za jeden miesiąc (takie stanowisko ZUS oparte jest na stanowisku Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej przekazanym 24.02.2014 r. do Centrali ZUS).

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje:

Apelacja podlegała oddaleniu.

Okoliczności faktyczne niniejszej sprawy były bezsporne. Znajdują one należyte oparcie materiale sprawy. Z tego względu Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne ustalenia dokonane przez sąd pierwszej instancji.

Jedyny zarzut apelacji dotyczy wykładni art. 55 ustawy emerytalnej. Zasadniczo według organu rentowego obliczenie emerytury na podstawie art. 26 w zw. z art. 55 tej ustawy może nastąpić jedynie w sytuacji ubezpieczonego, który - pomimo przyznania emerytury na „starych zasadach” - nie pobrał wcześniej przyznanej emerytury, choćby za jeden miesiąc.

Wykładnia art. 55 ustawy emerytalnej została dokonana przez Sąd Najwyższy, a także sądy powszechne. Zgodnie z tą wykładnią, istnieje możliwość obliczenia emerytury przysługującej na podstawie art. 27 według zasad wynikających z art. 26 w zw. z art. 55 ustawy emerytalnej. Dotyczy to ubezpieczonego:

- urodzonego przed dniem 1 stycznia 1949 r.
- który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego, tj. po ukończeniu 65 lat w przypadku mężczyzny
- który z wnioskiem o przyznanie emerytury wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 r.,

Prawo do takiego obliczenia emerytury jest niezależne od faktu przejścia przez ubezpieczonego na emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym.

Orzecznictwo przyjmujące taką wykładnię jest jednolite i utrwalone (orzeczenia SN: uchwała z 4.07.2013 r., II UZP 4/13; wyrok z 10.07.2013 r., II UK 424/12, wyrok z 29.01.2014 r., I UK 411/13, wyrok z 19.03.2014 r. I UK 345/13, wyrok z 10.07.2013 r., II UK 424/12, wyrok z 7.11.2013 r., II UK 143/12 oraz z 9.09.2013 r., II UK 23/13; wyroki sądów apelacyjnych: wyrok SA w Rzeszowie z 9.07.2013 r., III AUa 302/13, wyrok SA w Białymstoku z 8.01.2014 r., III AUa 691/13, wyrok SA w Lublinie z 19.03.2015 r., III AUa 58/15, wyrok SA w Gdańsku z 18.03.2014 r., III AUa 1223/13). Nie ma potrzeby powtarzania argumentów przemawiających za takim stanowiskiem. Wykładnię tę podziela również Sąd Apelacyjny.

Z art. 55 ustawy emerytalnej nie wynika aby formułowano dodatkowy wymóg możliwości obliczenia emerytury, na podstawie art. 26 w zw. z art. 55 ustawy emerytalnej, w postaci nieuzyskania czy uzyskania lecz niepobierania emerytury w wieku obniżonym, czy tzw. emerytury wcześniejszej

Z mocy art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2015.552) do ustawy emerytalnej został dodany art. 55a. Zmiana ustawy emerytalnej weszła w życie od 1.05.2015 r. Należy rozważyć ewentualne konsekwencje tej zmiany.

Art. 55 a ustawy emerytalnej ma następującą treść:

1. Przepis art. 55 stosuje się również do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27.
2. Jeżeli ubezpieczony pobierał emeryturę, do której miał ustalone prawo przed ustaleniem prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego, określonego w art. 27 ust. 2 i 3, podstawę obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.
3. Prawo do emerytury ustalone przed osiągnięciem wieku emerytalnego, określonego w art. 27 ust. 2 i 3, ustaje z dniem, od którego została przyznana emerytura na podstawie art. 27, obliczona zgodnie z art. 26.

W uzasadnieniu projektu ustawy zmieniającej wskazano argumentację przemawiającą za ustanowieniem art. 55 oraz dodaniem art. 55a: „Wprowadzono taką możliwość dla osób urodzonych przed 1949 r., aby zachęcić je do rezygnacji ze zgłoszenia wniosku o wcześniejszą emeryturę oraz do opóźnienia przejścia na emeryturę z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego. Propozycja dodania art. 55a wynika z faktu, iż obecnie przepis art. 55 ustawy nie ma zastosowania do ubezpieczonego urodzonego przed 1949 r., który przed osiągnięciem wieku emerytalnego, miał ustalone prawo do wcześniejszej emerytury i pobierał to świadczenie”.

Zestawienie treści art. 55a z uzasadnieniem projektu ustawy zmieniającej wskazywałoby na stanowisko projektodawcy, że artykułu 55 ustawy emerytalnej, przed 1.05.2015 r., nie stosowało się do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27 i pobierał świadczenie.

W istocie jednak, wobec jednoznacznej wykładni art. 55 ustawy emerytalnej przyjętej w orzecznictwie sądowym, uznać należało, że dodanie art. 55a zmierzało do zmiany regulacji prawnej, której normatywny sens wyznaczony został przez te orzecznictwo. W doktrynie przyjmuje się, że po zakończeniu procesu legislacyjnego tekst ustawy przestaje być kontrolowany przez prawodawcę, a jego realizację przekazuje się autonomicznemu dyskursowi stosowania prawa. Najistotniejszą instytucjonalizacją dyskursu są niezależne sądy, które mają „władzę na znaczeniach terminów” zawartych w tekstach prawnych (Tomasz Grzybowski, Wpływ zmian prawa na jego wykładnię, Wolters Kluwer SA, W-wa 2013, str. 64)

Stanowisko projektodawcy i ustawodawcy, które wynika z treści art. 55a i uzasadnienia projektu ustawy zmieniającej prowadziłyby do uznania, że ugruntowana w orzecznictwie wykładnia była błędna, ponieważ dokonując prawotwórczej zmiany tekstu prawnego, ustawodawca ją zakwestionował. Wypowiedziany został pogląd, że „Nie sposób (...) zakładać wadliwości zgodnej orzeczniczej wykładni tekstu prawnego sprzed nowelizacji, a zbieżnej z treścią przepisów po zmianie, bo to godziłoby w pewność prawa” (op. cit., str. 181). Argument dotyczący pewności prawa, w ocenie Sądu Apelacyjnego jest przekonujący. Zmiana zgodnej orzeczniczej interpretacji prawa pod wpływem nowelizacji, która weszła w życie od 1.05.2015 r., prowadziła w praktyce do zmiany prawa z mocą wsteczną. Wobec istnienia zgodnej wykładni, rzeczywisty skutek nowelizacji (dodania art. 55a), w zakresie art. 55 ustawy emerytalnej, jest zmianą normatywną, a nie jedynie zmianą dotyczącą interpretacji tekstu prawnego. Z treści przepisów ustawy zmieniającej, ani ogólnych zasad prawa międzyczasowego (*lex retro non agit*) nie wynika natomiast wsteczne działanie dokonanej zmiany.

W postępowaniu sądowym w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych badana jest legalność decyzji i orzekanie o niej możliwe jest tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili jej wydawania. Zasadą jest zatem, iż sąd ocenia legalność decyzji organu rentowego według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania. Z tego względu zmiana ustawy emerytalnej, która weszła w życie od 1.05.2015 r. nie ma wpływu na zasadność odwołania, a konsekwencji zasadność apelacji.

W tym stanie rzeczy na mocy art. 385 k.p.c. orzeczono jak w wyroku.